

Dunajska cesta 22, 1000 Ljubljana

T: 01 300 13 00
F: 01 300 13 56
E: gp.uvhvvr@gov.si
www.uvhvvr.gov.si

Številka: U0070-17/2019/3
Datum: 1.7.2019

Zadeva: Poročilo Inšpekcije za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin o ugotovitvah nadzora nad poreklom in označevanjem sadja in zelenjave na stojnicah in tržnicah april- julij 2019

1. Namen izvedbe nadzora

Inšpektorji za hrano so z namenom učinkovitega preprečevanja goljufivih praks in zavajanja potrošnikov, zlasti glede zavajanja z napačno navedbo porekla, pri prodaji sadja in zelenjave izvedli poseben nadzor. Polega pravilne navedbe porekla so inšpektorji preverjali tudi ostalo označevanje, sledljivost, kakovost in izpolnjevanje sanitarno-tehničnih pogojev na mestu prodaje. Pozornost je bila namenjena naslednjim zavajajočim praksam:

1. Prodaja kupljenega SA-ZE kot proizvedenega na lastnem gospodarstvu (primer: kmet prodaja na stojnici češnje in jagode ter jih deklarira kot lastni proizvod, čeprav je delež ali celotna količina dokupljena, lahko tudi na borzah v tujini ali pri drugem kmetu v Sloveniji).
2. Prodaja SA-ZE s slovenskim poreklom, ko iz podatkov o sledljivosti to ne izhaja (primer: samostojni podjetnik ali d.o.o. prodaja na stojnici SA-ZE in jih deklarira s slovenskim poreklom, čeprav iz dokumentacije izhaja, da je od slovenskega kmeta kupil samo del SA-ZE, večina pa izhaja iz drugih držav članic ali tretjih držav).
3. Posredno navajanje ali oglaševanje porekla kot slovensko poreklo (primer: označevanje ali oglaševanje SA-ZE z besedo »DOMAČE«, pa gre za poreklo SA-ZE iz drugih držav).

Poseben nadzor je bil izveden v času od 24.4. do 30.6.2019.

Nadzor so izvajali inšpektorji za hrano samostojno in skupaj z inšpektorji za hrano pristojnimi za nadzor v primarni pridelavi, pa tudi z drugimi nadzornimi organi, npr. kmetijsko inšpekcijo, Tržnim inšpektoratom ter v nekaterih primerih tudi v sodelovanju s pristojnim sodiščem.

2. Vsebina pregleda

V okviru inšpekcijskih pregledov sadja in zelenjave, ki so ga prodajali na stojnicah na tržnicah in ob cestah, so inšpektorji preverjali:

- identifikacijo subjekta (ustrezna registracija zavezanca in ustrezna označenost prodajnega mesta);
- pravilnost oznak sadja in zelenjave v skladu z Uredbo (EU) št.543/2011 vključno s preverjanjem ustrezne navedbe porekla svežega sadja in zelenjave;
- sledljivost;
- izpolnjevanje ustreznih sanitarno-tehničnih pogojev;

Inšpektorji so odvzeli tudi 84 vzorcev za izotopske analize, ki bodo pokazale verjetnost navedenega porekla vzorčenega sadja oz zelenjave. Izotopske analize do časa poročanja še niso končane.

3. Podatki o izvedenih pregledih

V okviru akcije je bilo skupaj izvedenih 219 pregledov. Od tega je bilo 180 pregledov izvedenih na prodajnih mestih in 39 na mestih primarne pridelave..

Preglednica1: Število pregledov

število pregledov skupaj	na stojnicah	na mestih pridelave
219	180	39

Skupa so inšpektorji pregledali 138 različnih subjektov.

Glede pregledanih vrst sadja in zelenjave je bilo v tem času največkrat pregledano jagodičevje, češnje ter šparglji in marelice.

Preglednica 2: vrsta pregledanega sadja in zelenjave:

jagode/jagodičje	73
šparglji	25
Češnje	41
Marelice	26
Paradižnik	11
ribez (rdeči, črni in beli)	1
Jabolka	12
Krompir, rani	4
Paprika (sveža, ohlajena ali zamrznjena)	4
Bučke (sveže, ohlajene ali zamrznjene)	1
Nektarine	3
Breskve	2
Hruške	2
Čebula	4
zelje, glavno	6
solata (ne ledenka, ne endivija)	5
Orehi	2
Česen	6
Motovilec	1
Melone	1

4. Ugotovitve

UVHVVR ugotavlja, da se prodaja na stojnicah ne izvaja enakomerno na celotnem območju Slovenije, saj je največ tovrstne prodaje v centralnem in na jugo-zahodnem delu države, manj (ali skoraj nič) pa na severo-vzhodnem delu. Že nekaj let zapored je povečana prodaja na stojnicah ob morju, zlasti ob cesti, ki povezuje Slovenijo s Hrvaško.

V začetku maja 2019 je bilo stojnične prodaje sadja in zelenjave malo, kar je bila posledica neobičajno slabega vremena.

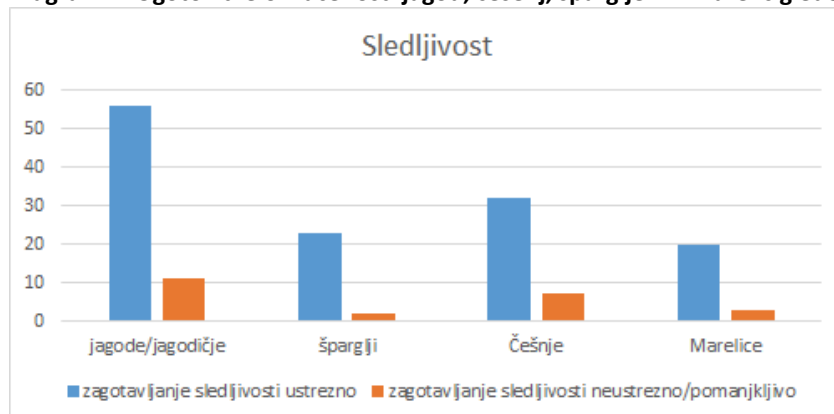
V naslednjih preglednicah so predstavljeni rezultati nadzora.

Preglednica 2: Ugotovitve pri prodaji na stojnicah po področjih

	zagotavljanje sledljivosti	označeno in pakirano na predpisan način	poreklo	ustreza predpisani in označeni kakovosti
ustrezno	186	135	146	186
neustrezno/pomanjkljivo	27	39	30	1
delež skladnih	87%	78%	83%	99%

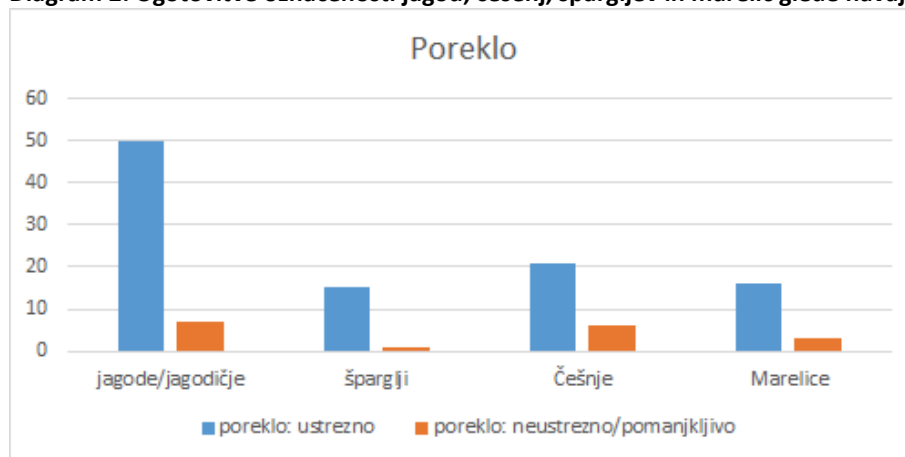
Največ neskladnosti je bilo ugotovljenih pri splošni označenosti (22 %), sledita nepravilno navajanje porekla (17%) in neustrezno zagotavljanje sledljivosti (13 %).

Diagram 1: Ugotovitve označenosti jagod, češenj, špargljev in marelic glede sledljivosti

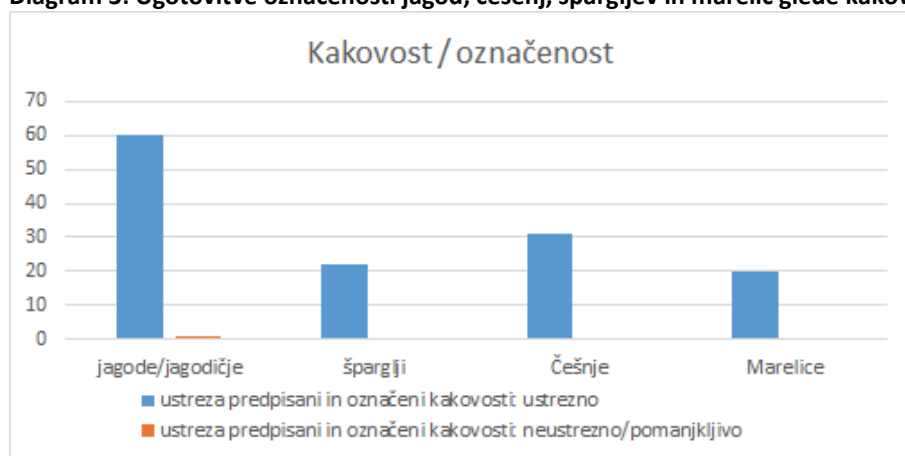
Največ neskladnih (11 primerov) je bilo pri jagodah, nato pri češnjah (7).

Diagram 2: Ugotovitve označenosti jagod, češenj, špargljev in marelic glede navajanja porekla

Največ neskladnih (7 primerov) je bilo pri jagodah, nato pri češnjah (6).

Diagram 3: Ugotovitve označenosti jagod, češenj, špargljev in marelic glede kakovosti

Pregledano sadje in zelenjava je bilo primerne kakovosti.

Vzorčenje sadja in zelenjave za izotopske analize

Z namenom pridobivanja podatkov za uspešno preverjanje navedb pridelovalcev oz. prodajalcev je UVHVVR v okviru tega nadzora odvzela 80 vzorcev sadja in zelenjave za izotopsko analizo. Analize zajemajo določitev vsebnosti elementov kot so: Si, P, S, Cl, K, Ca, Mn, Fe, Zn, Br, Rb, Sr in stabilnih izotopov: $\delta^{13}\text{C}$, $\delta^{15}\text{N}$, $\delta^{34}\text{S}$ v liofiliziranem vzorcu ter $\delta^{18}\text{O}$ v vodnem ekstraktu. Gre za zbiranje dokazov z analitskim ugotavljanjem skladnosti glede **sledljivosti in navajanja porekla pri jagodah, češnjah, česnu in špargljih**.

Mesta odvzema za te analize so bila poleg stojnic predvsem pridelovalne površine in tudi trgovske verige, ki prodajajo sadje in zelenjavo tujega porekla, slednje z namenom ugotavljanja in dokazovanja tujega sadja in zelenjave, ki bi se lahko prodajalo kot slovensko.

5. Ukrepanje

Inšpektorji so za ugotovljene nepravilnosti izrekli upravno inšpekcijske ukrepe – teh je bilo 54. Za ugotovljene kršitve so uvedli skupaj 56 prekrškovnih postopkov.

Preglednica3: Število pregledov in ukrepi nadzora

			ukrepi				
upravni			prekrškovni				
odločba	opozorilo	drugo	PN	odločba	opozorilo	obdolžilni predlog	kazenska ovadba
37	15	2	20	19	15	8	1

Zaradi ponavljanja prekrškov so sodiščem predlagali 8 obdolžilnih predlogov za zaseg predmetov, s katerimi je bil storjen prekršek in uspešno zasegli 7 stojnic, 9 tehtnic in dva senčnika. Prav tako je bilo trajno zaseženo prodajano sadje, kar prikazuje spodnja preglednica.

Preglednica4: količina trajno zaseženega sadja

	jagode	češnje	marelice
kg	137	307,87	55,4

Največ je bilo zaseženih češenj, ki niso imele dokazov o sledljivosti ali pravilne označbe porekla.

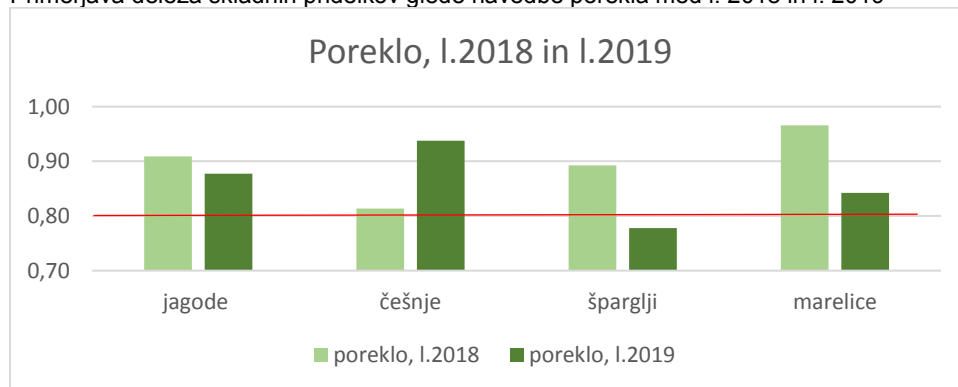
6. Primerjava rezultatov nadzora z letom 2018

Določene ugotovitve nadzora v letu 2019 je mogoče primerjati z letom 2018. Primerjava deležev glede skladnosti zagotavljanja sledljivosti kaže na napredek, zlasti pri češnjah. Delež skladnih glede navajanja pravilnosti porekla je večji samo pri češnjah. Bistvenega napredka glede splošne označenosti pa ni opaziti.

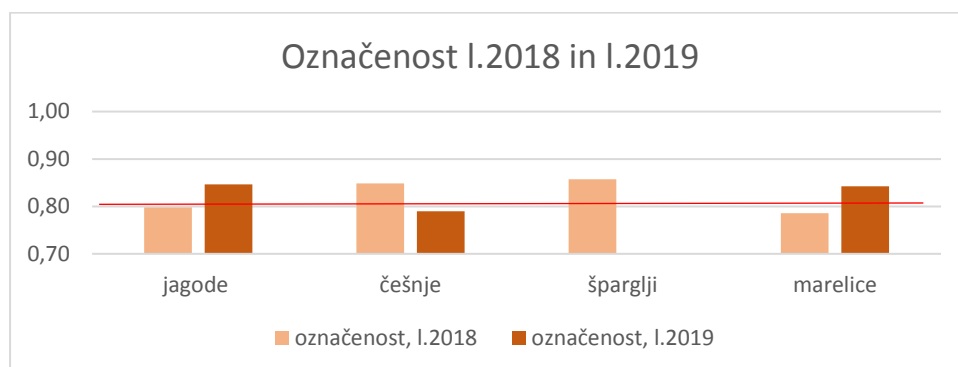
Primerjava deleža skladnih pridelkov glede sledljivosti med l. 2018 in l. 2019

Primerjava deleža skladnih pridelkov glede navedbe porekla med l. 2018 in l. 2019

Primerjava deleža skladnih pridelkov glede označenosti med l. 2018 in l. 2019

7. Zaključek

Sadje oz. zelenjava, pridelana v Sloveniji, sta pri porošnikih zaželjena in cenjena, saj so za te pridelke pripravljene plačati višjo ceno. To pa predstavlja bistven razlog za namerno zavajanje potrošnikov glede porekla. Največ nepoštenih praks glede navedbe porekla je še vedno na stojnicah, ki so izven organiziranih prodajnih mest – to so stojnice ob cestah. Zaznana je praksa, da pravne osebe, ki so bile nadzorovane leto poprej in jim je bilo pravnomočno izrečno več glob in drugih ukrepov tudi s strani sodišč, v naslednjem letu ustanovijo novo podjetje, ki nadaljuje z enako, nepošteno prakso prodaje sadja in zelenjave.

Inšpektorji UVHVVR so po uveljavitvi novele Zakona o kmetijstvu v letu 2017 pridobili bistveno učinkovitejša pooblastila (*v primerih zavajanja potrošnika glede označevanja, oglaševanja oziroma trženja kmetijskih pridelkov in živil, sme uradni veterinar ali inšpektor za hrano z ustno odločbo na zapisnik takoj prepovedati promet z živilom osebi, ki neposredno označuje, oglašuje ali daje v promet kmetijski pridelek ali živilo, ki ni označeno v skladu s predpisi ali je oglaševano oziroma trženo v nasprotju s predpisi*).

Poleg tega so že v letu 2018, intenzivneje pa v letu 2019, inšpektorji vzpostavili sodelovanje s sodišči za izvedbo postopkov odvzema predmetov, ki so bili uporabljeni ali namenjeni za prekršek, ali pa so nastali s prekrškom, če z njimi razpolaga pravna oseba, ki je storilec prekrška. Na podlagi obdolžilnega predloga inšpektorjev lahko sodišče odredi odvzem predmetov še pred izdajo sodbe o prekršku. Postopek odvzema izvršijo inšpektorji.

Odvzem predmetov (stojnic, tehtnic, sadja in zelenjave) je nadgradnja ukrepanja, vendar bi bilo za učinkovito preprečevanje potrebno regulirati prodajo sadja in zelenjave na stojnicah izključno na za to organiziranem mestu in ne ob cestah ali na parkiriščih ob cestah. Za to je potrebna dodatna zakonska ureditev.

UVHVVR že drugo leto zapored vzorči različno sadje in zelenjavo za analize ter za zbiranje podatkov, ki bodo omogočali določanje porekla z analizami. Gre za izotopske analize, ki jih v okviru uradnega nadzora za UVHVVR izvaja Inštitut Jožef Štefan.

Na podlagi rezultatov nadzora ocenjujemo, da je zaznati napredek glede skladnosti zagotavljanja sledljivosti sadja in zelenjave. V letu 2019 je bilo zaseženo 307 kg češenj, kjer je bilo navedeno slovensko poreklo, čeprav to ni bilo, ali pa za češnje ni bilo dokazov o sledljivosti.

Smiselno je tudi ozaveščanje potrošnikov o tem, da stojnice ob cestah niso najbolj zaupanja vredna mesta glede pravilnega navajanja porekla sadja in zelenjave, ki ga tržijo.

Pripravila:
Suzana Marolt,
Inšpektor za hrano

Andreja Bizjak, dr.vet.med.,
direktorica inšpekcije